UVIC
UNIVERSITAT
DE VIC

Unitat 4. Fraccions algèbriques

Curs d'Anivellament de Matemàtiques

Montserrat Corbera / Vladimir Zaiats

montserrat.corbera@uvic.cat / vladimir.zaiats@uvic.cat

Escola Politècnica Superior

Índex

Unitat 4. Fraccions algèbriques

4.1 Definició

Definició 4.1.1:

Una **fracció algèbrica** *és una expressió de la forma*

$$\frac{P(x)}{Q(x)},$$

on $P(x)$ i $Q(x)$ són polinomis amb $Q(x) \neq 0$. El polinomi $P(x)$ s'anomena **numerador** *de la fracció i el polinomi $Q(x)$ s'anomena* **denominador** *de la fracció.*

4.2 Equivalència i simplificació de fraccions algèbriques

Definició 4.2.1:

La fracció algèbrica $\frac{P(x)}{Q(x)}$ és **equivalent** *a la fracció algèbrica $\frac{R(x)}{S(x)}$ si i només si*

$$P(x) \cdot S(x) = R(x) \cdot Q(x).$$

Exemple 4.2.1 La fracció algèbrica $\frac{x^2-3x+2}{x^2-4}$ és equivalent a la fracció $\frac{x^2+2x-3}{x^2+5x+6}$.

Simplificar una fracció algèbrica consisteix en trobar una fracció algèbrica equivalent a la inicial de manera que el numerador i el denominador tinguin el mínim grau possible.

Per simplificar fraccions algèbriques fem el següent:

- Factoritzem el numerador i el denominador. La factorització de polinomis s'explica a la Unitat 3.
- Eliminem els factors que apareixen simultàniament al numerador i al denominador.

Exemple 4.2.2 a) Simplificació de la fracció algèbrica $\dfrac{x^2-3x+2}{x^2-4}$.

$$\frac{x^2-3x+2}{x^2-4} \overset{(*1)}{=} \frac{(x-1)(x-2)}{(x+2)(x-2)} \overset{(*2)}{=} \frac{x-1}{x+2}.$$

(*1) Factoritzem el numerador i el denominador.

(*2) Eliminem els factors que apareixen simultàniament al numerador i al denominador.

b) Simplificació de la fracció algèbrica $\dfrac{x^2+2x-3}{x^2+5x+6}$.

$$\frac{x^2+2x-3}{x^2+5x+6} = \frac{(x-1)(x+3)}{(x+2)(x+3)} = \frac{x-1}{x+2}.$$

c) Simplificació de la fracció algèbrica $\dfrac{x^3-x^2+x-1}{x^3-x^2-x+1}$.

$$\frac{x^3-x^2+x-1}{x^3-x^2-x+1} = \frac{(x-1)(x^2+1)}{(x-1)^2(x+1)} = \frac{x^2+1}{(x-1)(x+1)} = \frac{x^2+1}{x^2-1}.$$

Observeu que les fraccions algèbriques dels apartats a) i b) són les que apareixen a l'Exemple 4.2.1. Com que les fraccions són equivalents, una vegada simplificades, donen la mateixa fracció algèbrica.

4.3 Operacions amb fraccions algèbriques

4.3.1 Suma (resta) de fraccions algèbriques

La suma (resta) de fraccions algèbriques es fa com la suma de fraccions numèriques, però tenint present que operem amb polinomis en comptes de nombres.

Exemple 4.3.1 a) $\dfrac{x^2-x-1}{x-1} + \dfrac{x}{x-1}$.

Com que les dues fraccions tenen el mateix denominador podem sumar-les directament

$$\frac{x^2-x-1}{x-1} + \frac{x}{x-1} = \frac{(x^2-x-1)+x}{x-1} = \frac{x^2-1}{x-1}.$$

Mirem si podem simplificar el resultat. El denominador només té el factor $(x-1)$, així la fracció es podrà simplificar si el numerador també té el factor $(x-1)$. El numerador és una suma per diferència

$x^2-1=(x-1)(x+1)$ (els productes notables s'expliquen a la Unitat 3), llavors simplificant el resultat tenim

$$\frac{x^2-1}{x-1}=\frac{(x-1)(x+1)}{x-1}=x+1.$$

b) $\dfrac{x+1}{x-3}+\dfrac{2x}{x+2}$.

En aquest cas els denominadors són diferents, per tant abans de fer la suma haurem de reduir les fraccions a comú denominador.

- Calculem el mínim comú múltiple dels denominadors (el càlcul del mínim comú múltiple de polinomis s'explica a la Unitat 3)

$$\operatorname{mcm}(x-3,x+2)=(x-3)(x+2).$$

- Reduïm les fraccions a comú denominador.

  Trobem una fracció equivalent a $\dfrac{x+1}{x-3}$ que té per denominador el mínim comú múltiple dels denominadors

$$\frac{(x+1)\cdot(x+2)}{(x-3)\cdot(x+2)}=\frac{x^2+3x+2}{(x+2)(x-3)}. \tag{4.3.1}$$

  Trobem una fracció equivalent a $\dfrac{2x}{x+2}$ que té per denominador el mínim comú múltiple dels denominadors

$$\frac{2x\cdot(x-3)}{(x+2)\cdot(x-3)}=\frac{2x^2-6x}{(x+2)(x-3)}. \tag{4.3.2}$$

- Sumem les fraccions (4.3.1) i (4.3.2)

$$\frac{x^2+3x+2}{(x+2)(x-3)}+\frac{2x^2-6x}{(x+2)(x-3)}=\frac{(x^2+3x+2)+(2x^2-6x)}{(x+2)(x-3)}=\frac{3x^2-3x+2}{(x+2)(x-3)}.$$

- Si és possible, simplifiquem el resultat.

  La factorització del denominador és $(x-3)(x+2)$, així doncs només cal que mirem si el numerador conté el factor $(x-3)$ o el factor $(x+2)$. Si el numerador conté el factor $(x-3)$ aleshores la divisió entre entre el numerador i $(x-3)$ és exacta; és a dir té residu 0. El mateix passaria pel factor $(x+2)$. Podem saber el residu de la divisió calculant la divisió mitjançant la regla de Ruffini (per a més detalls vegeu la Unitat 3)

$$\boxed{\alpha=3}\qquad \begin{array}{r|rrr} & 3 & -3 & 2 \\ 3 & \downarrow & +9 & +18 \\ \hline & 3 & 6 & \boxed{20} \end{array}\qquad\qquad \boxed{\alpha=-2}\qquad \begin{array}{r|rrr} & 3 & -3 & 2 \\ -2 & \downarrow & -6 & 18 \\ \hline & 3 & -9 & \boxed{20} \end{array}$$

  El numerador no conté ni el factor $(x-3)$ ni el factor $(x+2)$, per tant la fracció no es pot simplificar.

El resultat final és $\dfrac{3x^2-3x+2}{(x+2)(x-3)} = \dfrac{3x^2-3x+2}{x^2-x-6}$.

c) $\dfrac{x^2-2x}{x^2-1} - \dfrac{x+2}{x^2+2x+1}$.

– Calculem el mínim comú múltiple dels denominadors

$$\mathrm{mcm}\,(x^2-1, x^2+2x+1) = \mathrm{mcm}\,((x-1)(x+1), (x+1)^2) = (x+1)^2(x-1).$$

– Reduïm les fraccions a comú denominador

$$\frac{x^2-2x}{x^2-1} = \frac{x^2-2x}{(x-1)(x+1)} = \frac{(x^2-2x)\cdot(x+1)}{(x-1)(x+1)\cdot(x+1)} = \frac{x^3-x^2-2x}{(x-1)(x+1)^2}$$

$$\frac{x+2}{x^2+2x+1} = \frac{x+2}{(x+1)^2} = \frac{(x+2)\cdot(x-1)}{(x+1)^2\cdot(x-1)} = \frac{x^2+x-2}{(x+1)^2(x-1)}$$

– Restem les fraccions.

$$\frac{x^3-x^2-2x}{(x-1)(x+1)^2} - \frac{x^2+x-2}{(x+1)^2(x-1)} = \frac{(x^3-x^2-2x)-(x^2+x-2)}{(x-1)(x+1)^2} = \frac{x^3-2x^2-3x+2}{(x-1)(x+1)^2}$$

– Mirem si es pot simplificar el resultat.
La factorització del denominador és $(x-1)(x+1)^2$, així doncs només cal que mirem si el numerador conté el factor $(x-1)$ o el factor $(x+1)$. Si el numerador conté el factor $(x-1)$ aleshores la divisió entre entre el numerador i $(x-1)$ té residu 0. El mateix passaria pel factor $(x+1)$. Podem saber el residu de la divisió a partir del Teorema del residu (per a més detalls vegeu la Unitat 3).
Sigui $p(x) = x^3-2x^2-3x+2$, llavors $p(1) = -2 \neq 0$ i $p(-1) = 2 \neq 0$, per tant el numerador no conté ni el factor $(x-1)$ ni el factor $(x+1)$. La fracció no es pot simplificar.

El resultat final és $\dfrac{(x^3-x^2-2x)-(x^2+x-2)}{(x-1)(x+1)^2} = \dfrac{(x^3-x^2-2x)-(x^2+x-2)}{x^3+x^2-x-1}$.

d) $\dfrac{x}{x-1} + \dfrac{x-2}{x+1} - \dfrac{2x^2-1}{x^2-1}$

– Calculem el mínim comú múltiple dels denominadors

$$\mathrm{mcm}\,(x-1, x+1, x^2-1) = \mathrm{mcm}\,(x-1, x+1, (x+1)(x-1)) = (x+1)(x-1).$$

– Reduïm les fraccions a comú denominador i les sumem

$$\frac{x}{x-1} + \frac{x-2}{x+1} - \frac{2x^2-1}{(x+1)(x-1)} = \frac{2x(x+1)+(x-2)(x-1)-(2x^2-1)}{(x+1)(x-1)} =$$

$$\frac{(x^2+x)+(x^2-3x+2)-(2x^2-1)}{(x+1)(x-1)} = \frac{-2x+3}{(x+1)(x-1)}.$$

– Veiem que el resultat no es pot simplificar.

El resultat final és $\dfrac{-2x+3}{(x+1)(x-1)} = \dfrac{-2x+3}{x^2-1}$.

4.3.2 Producte de fraccions algèbriques

El producte de fraccions algèbriques es fa com el producte de fraccions numèriques; és a dir, numerador per numerador i denominador per denominador, però tenint present que operem amb polinomis en comptes de nombres.

Exemple 4.3.2 a) $\dfrac{2x+1}{x-3} \cdot \dfrac{2x-1}{x+2}$

$$\frac{2x+1}{x-3} \cdot \frac{2x-1}{x+2} = \frac{(2x+1)\cdot(2x-1)}{(x-3)\cdot(x+2)} = \frac{4x^2-1}{x^2-x-6}.$$

b) $\dfrac{x^4-16}{x-2} \cdot \dfrac{1}{x^2+2x}$

$$\frac{x^4-16}{x-2} \cdot \frac{1}{x^2+2x} = \frac{(x^4-16)\cdot 1}{(x-2)\cdot(x^2+2x)} \overset{(*1)}{=} \frac{(x-2)(x+2)(x^2+4)}{(x-2)x(x+2)} = \frac{x^2+4}{x}.$$

(*1) Intentarem sempre donar el resultat el més simplificat possible. Per estalviar-nos feina, abans de fer els productes factoritzem tots els polinomis, tant del numerador com del denominador, i eliminem els factors que apareixen simultàniament al numerador i al denominador.

4.3.3 Divisió de fraccions algèbriques

La divisió de fraccions algèbriques es fa com la divisió de fraccions numèriques, però tenint present que operem amb polinomis en comptes de nombres.

Exemple 4.3.3 a) $\dfrac{x+1}{x^2-3} : \dfrac{2x}{x-1}$

$$\frac{x+1}{x^2-3} : \frac{2x}{x-1} = \frac{(x+1)\cdot(x-1)}{(x^2-3)\cdot 2x} = \frac{x^2-1}{2x^3-6x}.$$

b) $\dfrac{x^2}{x^2-9} : \dfrac{x}{x+3}$

$$\frac{x^2}{x^2-9} : \frac{x}{x+3} = \frac{x^2 \cdot (x+3)}{(x^2-9)\cdot x} \overset{(*1)}{=} \frac{x^2 \cdot (x+3)}{(x-3)(x+3)\cdot x} = \frac{x}{x-3}.$$

c) $\dfrac{x^2-2x+1}{1-x} : \dfrac{x^2+2x-1}{1+x}$

$$\frac{x^2-2x+1}{1-x} : \frac{x^2+2x-1}{1+x} = \frac{(x^2-2x+1)\cdot(1+x)}{(1-x)\cdot(x^2+2x-1)} \overset{(*1)}{=}$$

$$\frac{(x-1)^2(1+x)}{-(x-1)(x^2+2x-1)} = -\frac{(x-1)(x+1)}{x^2+2x-1} = -\frac{x^2-1}{x^2+2x-1}$$

(*1) Abans de fer els productes factoritzem tots els polinomis, tant del numerador com del denominador, i eliminem els factors que apareixen simultàniament al numerador i al denominador.

Exercicis d'autoavaluació

1. Simplifiqueu les següents fraccions algèbriques.

a) $\dfrac{4x+4}{3x+3}$ b) $\dfrac{x^2+2x+1}{2x+2}$ c) $\dfrac{x^2-4}{x-2}$

d) $\dfrac{x^3+3x^2+3x+1}{(x^2+2x+1)(x-1)}$ e) $\dfrac{3x^3+4x^2+2x}{x^4+x^3+x^2}$

Solució

a) $\dfrac{4}{3}$ b) $\dfrac{x+1}{2}$ c) $x+2$ d) $\dfrac{x+1}{x-1}$ e) $\dfrac{3x^2+4x+2}{x^3+x^2+x}$

2. Efectueu les següents operacions amb fraccions algèbriques simplificant al màxim els resultats.

a) $\dfrac{2+x}{3+x}+\dfrac{2+x^2}{3+x^2}$

b) $\dfrac{3x+5}{3x^2}+\dfrac{2x^2-5x+1}{6x^3}$

c) $\dfrac{1}{x-1}+\dfrac{2}{x-2}+\dfrac{x}{x^2-3x+2}$

d) $\dfrac{2x^2+3x+1}{x^2+2x+1}-\dfrac{x+5}{x^2-2x+1}+\dfrac{x^2+x-3}{x^3+3x^2+3x+1}$

e) $\dfrac{x^2-4}{x^2+3}\cdot\dfrac{x^2-9}{x^2+2x}$

f) $\dfrac{x^3-1}{x^2+4x+4}\cdot\dfrac{x+2}{x^5+x^4+x^3}$

g) $\dfrac{x^2-5x+6}{x^2+x-12}:\dfrac{x^3-8}{x^2-16}$

h) $\dfrac{x^2+2x-1}{x^2-2x+1}:\dfrac{1-x}{1+x}$

Solució

a) $\dfrac{2x^3+5x^2+5x+12}{(x^2+3)(x+3)}$

b) $\dfrac{8x^2+5x+1}{6x^3}$

c) $\dfrac{4}{x-2}$

d) $\dfrac{2x^5+x^4-13x^3-24x^2-7x-7}{(x-1)^2(x+1)^3}$

e) $\dfrac{(x-2)(x-3)(x+3)}{x(x^2+3)}$

f) $\dfrac{x-1}{x^4+2x^3}$

g) $\dfrac{x-4}{x^2+2x+4}$

h) $-\dfrac{(x+1)(x^2+2x-1)}{(x-1)^3}$

3. Efectueu les següents operacions. Simplifiqueu al màxim el resultat obtingut.

a) $\dfrac{x+1+\dfrac{x^2}{1-x}}{1-\dfrac{x}{1+x}\cdot\dfrac{x+1}{x^2-x}}$

b) $\left(1-\dfrac{1}{x}\right)\left(\dfrac{2x}{x^2-1}-\dfrac{1}{1+x}\right)$

c) $\dfrac{x+2}{2x+1}-\dfrac{2}{4x^2-1}+\dfrac{x+1}{2x}$

d) $\dfrac{x+1}{(x-1)^2}\cdot\dfrac{x^2-1}{x}$

e) $\dfrac{x+\dfrac{1}{x}}{x-\dfrac{1}{x}}\cdot(x-1)$

f) $\dfrac{\dfrac{x^2-1}{x^2+2x+1}\cdot\dfrac{2x^2-8x-10}{x-1}}{\dfrac{2x+2}{x^2+x-2}:\dfrac{x+1}{x^3-4x^2-7x+10}}$

g) $\dfrac{\dfrac{2x-2}{(x+1)^2}-\left(\dfrac{x^2}{(x-1)^2}-\dfrac{2}{x-1}\right)}{\dfrac{x^2+2x+1}{x^2-1}+\dfrac{x^2-2x+1}{(x+1)^2}}$

h) $\left(\frac{1}{x}-\frac{1}{y}+\frac{x+y}{xy}\right)\cdot\frac{2xy}{x+y}$

i) $\left(\frac{x+y}{x-y}-\frac{x-y}{x+y}\right)\cdot\left(\frac{x}{y}-\frac{y}{x}\right)$

Solució

a) $-\frac{1}{x-2}$

b) $\frac{1}{x}$

c) $\frac{8x^3+10x^2-9x-1}{2x(2x-1)(2x+1)}$

d) $\frac{(x+1)^2}{(x-1)x}$

e) $\frac{x^2+1}{x+1}$

f) 1

g) $-\frac{(x^2-x+2)^2}{2x(x-1)(x^2+3)}$

h) $\frac{4y}{x+y}$

i) 4

Glossari de termes

Bibliografia

Podeu consultar qualsevol llibre de primer i segon de Batxillerat.